

EXERCITAREA AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI DUPĂ DIVORȚ

Robert-Adrian Deliu
Grefier Judecătoria Constanța

Abstract

Parental authority represent all rights and duties that parents due to their children, as to their property.

Parents also have the right and duty to express care and authority over their minor children together, equally and without restriction.

Problems arise when the separation occurred both parents due to divorce. Thus, the Civil Code requires the matter exercising parental authority rule - that parents exercinte together and equally parental authority on their minor children - but not always the couple intend to depart in the normal conditions of morality and mutual respect.

As a result of normal behavior contrary to morality and social problem exercising parental authority faction children reach the judge's office.

Where the rule can not operate, exceptions will dictate the solution. Thus, there are serious reasons, given the interest of the child, the court decides that parental authority is exercised only by a parent.

In very exceptional, guardianship court may decide to place the child in a sibling or another family or person or in a care institution.

To these short clarifications, remains below detail how establishing the right to exercise parental authority over minors after the divorce.

Keywords: *authority, minors, exercise, Santa superior, exclusive.*

Autoritatea părintească reprezintă ansamblul drepturilor și obligațiilor pe care părinții îl datorează față de copiii lor minori, cât și față de bunurile acestora.

Pornind de la această definiție a instituției autorității părintești, vom încerca să analizăm modalitatea în care instanțele de judecată, în pricinile ce au ca obiect „exercitarea autorității părintești” apreciază că trebuie acordată unuia sau altuia dintre părinți, ori chiar împreună atunci când acest lucru se impune cu prioritate scopul protejării interesului superior al copilului.

Este limpede și normal ca un copil să crească, să fie educat și să trăiască într-o familie în adevăratul sens al noțiunii de „familie”, înțelegând aici părinții biologici sau, atunci când este cazul, cei adoptivi.

Cu toții putem spune că nicio decizie nu este mai grea de cântărit și pronunțată decât aceea în care se decide soarta unui copil, cu atât mai mult cu cât, acesta este un minor.

Viața, oricum ar fi ea, este indisolubil legată de părinți, de mama și de tata, de mediul familial, de dragostea și ocrotirea celor mai dragi ființe, care sunt pentru noi toți părinții.

Astfel, cum scriam într-o altă lucrare – *„Nu putem cere altuia ceea ce noi înșine nu am putut dăruia, nu putem forța pe altul la ceva ce nu este în simțirea lui. Lasă liber omul de lângă tine și chiar tu vei fi mai liber decât este el. Nu încerca să sufoci cu dorința ta și cu visele tale pe cel de lângă tine, lasă-l să își trăiască propriul său vis. Nu avem dreptul de a forța omul de lângă noi să trăiască la nesfârșit într-o viață care nu este a lui, care nu îi aparține”*. Astfel că, odată ce soții hotărăsc să nu mai continue o viață de familie, ne întrebăm firește, ce soartă vor avea copiii acelui cuplu?

Dacă în procedura divorțului se discută cu precădere motivele viitoarei separări a soților, situația lor civilă și alte aspecte legate de viața de familie, trebuie să ne întrebăm – dar cu copiii ce facem? – cu mare responsabilitate care este soluția oportună, legitimă, corectă și cea mai potrivită pentru copil.

Părinții căsătoriți exercită autoritatea părintească în comun și în mod egal, fiind împreună răspunzători pentru toate drepturile și îndatoririle ce privesc minorii.

Art. 483 alin. (3) C. civ. „ambii părinți răspund pentru creșterea copiilor lor minori”.

Aceasta fiind regula instituită de Codul civil, nu ne rămâne decât să detaliem și să analizăm cu precădere situația de excepție, aceea a exercitării autorității părintești numai de către unul dintre soți.

În conținutul autorității părintești se regăsesc drepturi referitoare la persoana copilului, precum îngrijirea acestuia, menținerea relațiilor personale, creșterea, educarea și întreținerea sa, cât și drepturi ce privesc bunurile, precum și dreptul de a reprezenta legal copilul și de a-i administra bunurile.

Art. 397 C. civ., stabilește regula în materie, în sensul că autoritatea părintească este exercitată de ambii părinți, cu excepția situației în care există motive temeinice pentru ca instanța să hotărască exercitarea autorității de către un singur părinte, ținând seama de interesul superior al copilului.

Aplicarea excepției de la regula menționată presupune astfel, probarea incidenței unor împrejurări excepționale în sensul că exercitarea comună a autorității părintești ar prejudicia interesul copilului.

Împrejurarea că mama a lăsat copilul în grija tatălui și a bunicilor paterni la scurt timp după naștere și nu s-a mai interesat de acesta, reprezintă o împrejurare față de care instanța de tutelă va ține seama cu precădere la soluția ce o va

pronunța. Tot astfel, tatăl care părăsește locuința familială imediat după nașterea copilului său la scurtă vreme, începând o relație extraconjugală fără să se intereseze de minor, este de natură să conducă la o soluție defavorabilă acestuia din partea instanței de judecată.

În cazul divorțului părinților autoritatea părintească se exercită potrivit dispozițiilor din cod referitoare la efectele divorțului în raporturile dintre părinți și copii. Aceste dispoziții se aplică și în cazul în care căsătoria părinților copilului minor a fost anulată, ori a încetat ca urmare a încheierii, cu bună credință, a unei noi căsătorii de către soțul unei persoane declarată moartă, dar care ulterior s-a dovedit a fi în viață.

Autoritatea părintească va fi exercitată în mod exclusiv de către unul dintre părinți și în situația în care unul dintre aceștia este decedat, declarat mort prin hotărâre judecătorească, pus sub interdicție, decăzut din exercițiul drepturilor părintești sau dacă, din orice motiv, se află în neputința de a-și exprima voința.

Codul civil nu precizează împrejurările care îl pun pe unul dintre părinți în neputință de a-și manifesta voința, însă doctrina și practica judiciară au reținut că aceste motive pot fi: dispariția unui părinte, privarea de libertate a unuia dintre părinți, abandonarea definitivă a minorului de către unul dintre părinți, starea de sănătate precară, chiar gravă care împiedică exprimarea consimțământului cu privire la situația minorului (bunăoară, tatăl minorului aflat în stare de comă profundă de o perioadă îndelungată de timp, fac greoaie sau chiar imposibilă deplasarea minorului el însuși bolnav la tratament în străinătate, prin imposibilitatea acordării acceptului de a părăsi țara în scop terapeutic).

Este indiferent motivul din care căsătoria celor doi părinți a încetat, astfel cum arată Codul civil, anulată, desfăcută ca efect al divorțului, ori ca urmare a încheierii unei noi căsătorii de către unul dintre părinții de bună-credință.

Ca urmare a încetării legăturii maritale a părinților și soarta autorității asupra copilului minor trebuie într-un fel tranșată, iar aptitudinea și plenitudinea de a decide aparține judecătorului instanței de tutelă.

În limbajul comun se folosește o noțiune pe care legiuitorul Codului civil nu a dorit să și-o însușească respectiv, cea de *custodie a copiilor*. Noțiunea nu este specifică legislației noastre, ea nefiind folosită nici în Codul civil de la 1865, fiind împrumutată și împământenită în limbajul curent din alte sisteme de drept, folosită fiind chiar prin *Convenția Europeană privind recunoașterea și aplicarea hotărârilor privind custodia copiilor și restabilirea custodiei copiilor din 1980*.

Pe lângă dispozițiile noului Cod civil privind efectele divorțului în raporturile dintre copii și părinți, trebuie avute în vedere și drepturile copilului prevăzute de Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, Convenția cu Privire la Drepturile Copilului din 20 noiembrie 1990, Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale de la Roma 1950 și alte legi și tratate internaționale.

Efectele divorțului cu privire la raporturile dintre părinți și copiii lor minori

- *regula* este aceea că, după divorț, autoritatea părintească revine în comun ambilor părinți (în limbaj obișnuit - „custodie comună”).

- *excepția*: când există motive întemeiate, având în vedere interesul superior al copilului, instanța hotărăște ca autoritatea părintească să fie exercitată *numai de către unul dintre părinți* (părinte custodian). În această situație, celălalt părinte (părinte necustodian) păstrează dreptul de a veghea asupra modului în care copilul este crescut și educat, precum și dreptul de a consimți la adopția acestuia.

- *în mod cu totul și cu totul excepțional*, instanța de tutelă poate hotărî plasamentul copilului la o rudă sau la o altă familie, ori persoană sau într-o instituție de ocrotire. Acestea exercită drepturile și îndatoririle care revin părinților cu privire la persoana copilului. În acest caz, instanța stabilește dacă drepturile cu privire la bunurile copilului se exercită de către părinți în comun sau de către unul dintre ei.

Art. 400 alin. (1) C. civ. stabilește că, în lipsa înțelegerii dintre părinți sau dacă aceasta este contrară interesului superior la copilului, instanța de tutelă stabilește, odată cu pronunțarea divorțului, locuința copilului minor la părintele cu care locuiește în mod statornic, iar potrivit alin. (2) al aceluiași articol prevede că dacă până la divorț copilul a locuit cu ambii părinți, instanța îi stabilește locuința la unul dintre ei, ținând seama de interesul superior la copilului.

Potrivit art. 2 din Legea nr. 272/2004:

(2) *Interesul superior al copilului se circumscrie dreptului copilului la o dezvoltare fizică și morală normală, la echilibru socioafectiv și la viața de familie.*

(3) *Principiul interesului superior al copilului este impus inclusiv în legătură cu drepturile și obligațiile ce revin părinților copilului, altor reprezentanți legali ai săi, precum și oricăror persoane cărora acesta le-a fost plasat în mod legal.*

(4) *Principiul interesului superior al copilului va prevala în toate demersurile și deciziile care privesc copiii, întreprinse de autoritățile publice și de organismele private autorizate, precum și în cauzele soluționate de instanțele judecătorești.*

Înțelegem așadar, că interesul superior al copilului reprezintă ansamblul normelor, preceptelor și conceptelor vieții minorului subordonate moralei, eticii, culturii, echilibrului social și aptitudinal pe care părinții trebuie să îl creeze și perpetueze în viața și subconștientul minorului.

Tot în art. 2 al Legii nr. 272/2004 alin. (6), legiuitorul a înțeles să precizeze chiar cu titlu exemplificativ criteriile de determinare a interesului superior al copilului astfel:

a) nevoile de dezvoltare fizică, psihologică, de educație și sănătate, de securitate și stabilitate și apartenența la o familie;

b) opinia copilului, în funcție de vârsta și gradul de maturitate;

c) istoricul copilului, având în vedere, în mod special, situațiile de abuz, neglijare, exploatare sau orice altă formă de violență asupra copilului, precum și potențialele situații de risc care pot interveni în viitor;

d) capacitatea părinților sau a persoanelor care urmează să se ocupe de creșterea și îngrijirea copilului de a răspunde nevoilor concrete ale acestuia;

e) menținerea relațiilor personale cu persoanele față de care copilul a dezvoltat relații de atașament.

Toate aceste criterii și altele asemenea vor fi avute în vedere de către instanța de tutelă la pronunțarea soluției celei mai potrivite cu privire la exercitarea autorității părintești.

Bunăoară instanța poate stabili că este în interesul superior al minorului ca locuința și exercitarea autorității părintești să fie stabilită la mamă, cu care acesta a locuit de la naștere și până la judecarea cererii de exercitarea a autorității, aceste aspecte rezultând din probatoriile administrate în cauză, proba testimonială cu martorii încuviințați reliefând că reclamanta, mama copilului, s-a ocupat și se ocupă efectiv de îngrijirea minorului.

Nu în cele din urmă, instanța poate considera că minorul are nevoie de stabilitatea mediului familial, de securitate socială și având în vedere că acesta a fost crescut de către mamă încă de la despărțirea celor doi soți, va lua în considerare și vârsta, sexul și nevoile minorului raportate la împrejurările faptice legate de tată, care nu a manifestat niciun fel de interes față de minor, atitudinea violentă și ireverențioasă față de mama copilului și față de acesta, disprețul față de normele de morală, ordine socială și viață de familie.

În condițiile în care nu există niciun motiv pentru care s-ar impune schimbarea mediului în care minorul locuiește și în care, astfel cum rezultă din referatul de anchetă psiho-socială (mijloc de probă obligatoriu în opinia noastră în astfel de pricini), beneficiază de un nivel de trai normal, instanța trebuie să aprecieze că se impune plasarea minorului în acest mediu, în îngrijirea și supravegherea părintelui cu care se află la momentul judecării cererii.

Exercițiul dreptului de a exercita autoritatea părintească, nu poate fi limitat decât în condițiile prevăzute de lege, pentru motive temeinice, luând în considerare interesul superior al copilului și condițiile de natură factuală rezultate din materialul probator.

În conformitate cu art. 17 din Legea nr. 272/2004, copilul are dreptul de a menține relații personale și contacte directe cu părinții, rudele, precum și cu alte persoane față de care copilul a dezvoltat legături de atașament.

Potrivit art. 8 alin. (1) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede că orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și corespondenței sale.

Față de toate acestea, instanța își va îndrepta atenția cu prioritate asupra unui aspect ce constituie premisa analizei probatoriului administrat în cauzele cu astfel de obiect și anume acela al principiului interesului superior al copilului, principiu cărui îi urmează să i se subordoneze și măsura încredințării minorului. Instanța va avea în vedere o serie de factori, pe care considerăm necesar a-i reitera, fiind de

o importanță covârșitoare cunoașterea a cât mai mulți, pentru a crea judecătorului o plajă largă de elemente prin prisma cărora să dispună.

Sunt astfel criteriile de evaluare: posibilitățile materiale ale părinților, starea de sănătate a părinților, starea de sănătate a minorului, posibilitățile de dezvoltare psihică, fizică și morală pe care minorul le poate găsi la unul dintre părinți, vârsta copilului, comportarea părinților față de minor, sexul minorului, posibilitățile concrete ale părinților de a se ocupa efectiv de minor, etc.

Pe lângă aspectele relatate mai sus precum și cele de natură materială, ce vizează condițiile de locuință și veniturile oferite de părinți pentru creșterea copilului vor avea greutate importantă, din punct de vedere decizional și circumstanțele legate de compatibilitatea emoțională dintre părinți și copil, aptitudinile parentale dezvoltate de-a lungul timpului, stabilitatea afectivă pe care apropierea de părinți o creează pentru copil.

De asemenea, vor avea o influență circumstanțele privitoare la capacitatea educațională oferită de fiecare dintre părinți, fiind incluse aici nu numai perspectiva pregătirii școlare, cât mai ales posibilitatea implicării părintelui precum și a persoanei în grija căreia este încredințat copilul în perioada în care părintele își desfășoară programul de lucru.

Tocmai de aceea, la determinarea interesului superior al copilului, trebuie să se aibă în vedere nevoile de dezvoltare a minorului, istoricul copilului în mod special situațiile de abuz, neglijare, exploatare, precum și potențialele situații de risc ce pot apărea în viitor, capacitatea părinților de a răspunde nevoilor concrete ale acestuia, menținerea relațiilor personale cu toate persoanele față de care copilul a dezvoltat relații de atașament.

Aceste împrejurări, deși nedeterminante prin ele însele, urmează a fi apreciate de instanță în raport de ansamblul criteriilor morale și materiale pe care părinți le pot oferi minorului pentru creșterea și educarea acestuia, ținându-se seama de interesul superior al acestuia.

Și dispozițiile art. 401 C. civ. statuează că, în cazul în care locuința minorului, după divorț, este stabilită la unul dintre părinți, părintele separat de copil are dreptul de a avea legături personale cu acesta. În caz de neînțelegere între părinți, instanța de tutelă va decide cu privire la modalitățile de exercitare a acestui drept.

Odată cu stabilirea modalității de exercitare a drepturilor părintești asupra minorului de către unul dintre părinți, instanța are obligația de a stabili în mod concret și locuința acestuia.

Ascultarea minorului este obligatorie, iar opinia acestuia este fundamentală și covârșitor decisivă în soluția judecătorului.

Instanța va mai avea în vedere, în fapt, nevoile minorului față de care există obligația de întreținere, acesta fiind la o vârstă la care prin îndeplinirea acestei obligații legale este imperios necesară, iar aceasta cade și în sarcina părintelui cu care minorul nu locuiește și nu i-a fost încredințat de către instanța de tutelă.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că interesul superior al copilului prezintă un dublu aspect: pe de o parte, să le garanteze copiilor o evoluție într-un mediu sănătos; pe de altă parte, să mențină legăturile acestora cu familia cu excepția cazului în care aceasta s-a arătat nedemnă, deoarece distrugerea aceste legături determină ruperea copilului de rădăcinile sale (vezi cauza *Amanalacchioaie c. României*).

Față de toate acestea și multe altele, apreciem că se impune o analiză cu totul specială și aprofundată din partea judecătorului chemat să se pronunțe în astfel de pricini având ca obiect *exercitarea autorității părintești*, prin raportare la situația specială a celor asupra cărora se răsfrâng cu cea mai mare greutate efectele sentinței – *minorii*.

*Să fii părinte, înseamnă să îți iubești copilul
mai mult decât te-ai iubit pe tine vreodată.*